

Mikroplastika u peloidima iz Srbije i Slovenije; Microplastics in peloids from Serbia and Slovenia

A. Šajnović, G. Gajica, F. Prosenč, S. Stojadinović, G. Veselinović, P. Trebše, P. Dabić, B. Jovančićević

Дигитални репозиторијум Рударско-геолошког факултета Универзитета у Београду

[ДР РГФ]

Mikroplastika u peloidima iz Srbije i Slovenije; Microplastics in peloids from Serbia and Slovenia | A. Šajnović, G. Gajica, F. Prosenč, S. Stojadinović, G. Veselinović, P. Trebše, P. Dabić, B. Jovančićević | 9. simpozijum Hemija i zaštita životne sredine EnviroChem2023, Kladovo, 4-7. jun 2023. | 2023 | |

<http://dr.rgf.bg.ac.rs/s/repo/item/0008147>

Дигитални репозиторијум Рударско-геолошког факултета Универзитета у Београду омогућава приступ издањима Факултета и радовима запослених доступним у слободном приступу. - Претрага репозиторијума доступна је на www.dr.rgf.bg.ac.rs

The Digital repository of The University of Belgrade Faculty of Mining and Geology archives faculty publications available in open access, as well as the employees' publications. - The Repository is available at: www.dr.rgf.bg.ac.rs

Mikroplastika u peloidima iz Srbije i Slovenije

Microplastics in peloids from Serbia and Slovenia

A. Šajnović¹, G. Gajica^{1,*}, F. Prosenc^{2,3}, S. Stojadinović¹, G. Veselinović¹, P. Trebše², P. Dabić⁴, B. Jovančićević⁵

(1) Univerzitet u Beogradu, Institut za hemiju, tehnologiju i metalurgiju, Njegoševa 12, Beograd, Srbija, (2) Univerzitet u Ljubljani, Fakultet zdravstvenih nauka, Zdravstvena pot 5, 1000, Ljubljana, Slovenija, (3) University of Leeds, School of Civil Engineering, Leeds LS2 9JT, United Kingdom, (4) Univerzitet u Beogradu, Rudarsko-geološki fakultet, Dušina 7, Beograd, Srbija, (5) Univerzitet u Beogradu, Hemijski fakultet, Studentski trg 12-16, Beograd, Srbija;

*gordana.gajica@ihtm.bg.ac.rs

Mikroplastika (MP) i nanoplastika (NP) su prisutne u gotovo svim medijumima životne sredine, zbog čega privlače veliku pažnju istraživača poslednjih decenija. Nanoplastika veličine < 100 nm i mikroplastika veličine od 0,1 µm do 5 mm može biti rezultat hemijske degradacije, biorazgradnje, fotodegradacije, termičke degradacije i mehaničke abrazije plastičnih proizvoda ili materijala [1-2]. Nanočestice plastike je teško identifikovati, a relativno lako se mogu transportovati kroz vazduh, zemljište i vodu. Uticaj čestica plastike više i bolje je proučavan u uzorcima iz vodene sredine, kao i na organizme koji u njoj žive, dok je pažnja bila manje usmerena na transformacije, transport i sudbinu plastike u kopnenim i podzemnim sredinama. U kategoriju slabije proučavanih geoloških supstrata u pogledu čestica plastike spadaju i peloidi (lekovita blata). Iz tog razloga za ispitivanja mikroplastike u okviru ovog rada izabrani su peloidi sa teritorije Republike Srbije i Slovenije. Dodatni razlog je da su obe zemlje bogate banjama sa dugom tradicijom u balneoterapiji, gde se peloidi koriste u terapeutske i estetske svrhe.

U Republici Srbiji banje se prostiru duž cele teritorije, a za ovu studiju uzorci peloidnog mulja uzeti su sa sledećih lokacija: Rusanda (Rus), Vrujci (Vru) i Ovča (Ovč). Rusanda i Vrujci su aktivne banje, dok Ovča pripada malim izvorima koji su bogati peloidima i ne eksploatišu se, a koje koristi lokalno stanovništvo. Pored navedenih, analiziran je i uzorak iz Slovenije sa lokacije koja predstavlja jedno od najatraktivnijih prirodnih i kulturnih znamenitosti Slovenije, Park prirode Sečovlje (Seč). Ovaj lokalitet je poznat i po solani iz koje se so proizvodi na isti tradicionalan način, već vekovima unazad.

Prvi korak u analizi mikroplastike podrazumevao je određivanje sadržaja vlage u uzorcima peloida sušenjem do konstantne mase. Potom je rađeno mokro prosejavanje kroz seriju sita veličine otvora 1 mm, 500 µm, 250 µm i 100 µm od nerđajućeg čelika (Retsch, Nemačka). Svaka frakcija je sakupljanana GF/C 45 mm filterusaveličinompora 1,2 µm (Whatman, UK). Nakon toga filteri su sušeni u pećina 60 °C. Iz najveće frakcije suvih filtera mikroplastika je izolovana ručno pod lupom, koristeći test vruće igle, a potom analizirana na ATR-FTIR (Cary 630, Agilent, SAD). Broj utvrđenih čestica mikroplastike (1-5 mm) je zatim normalizovan na 1 kg suvog peloidnog mulja.

Rezultati količine čestica mikroplastike (1-5 mm) koje su izolovane i kvantifikovane iz uzoraka peloidnog mulja su prikazane u tabeli 1. Peloid iz Rusande sadrži najveću (13,9 MP/kg suvog peloida), dok uzorak iz banje Vrujci najmanju (1,4 MP/kg suvog peloida)

kontaminaciju mikroplastikom (Tabela 1). Iako je malo verovatno da će mikropalstika dimenzija između 1 i 5 mm preći barijeru i pokazati bilo kakav fizički i toksični efekat na ljude, njihovo prisustvo ukazuje na to da je kontaminacija manjim mikro- i nanočesticama verovatna i moguća u ovim uzorcima. Male frakcije nanoplastike mogu izazvati toksični efekat [3]. Pored toga, oni takođe mogu da izazovu hemijske toksične efekte preko hemikalija koje su eventualno sadržane u njima [4]. Ovo može biti slučaj čak i kod veće frakcije mikroplastike, kao što je 1-5 mm.

Tabela 1. Sadržaj mikroplastike

Uzorak	Čestice mikroplastike (1-5 mm)/kg suvog peloida
Vru	1,4
Ovč	8,5
Rus	13,9
Seč	5,1

Čestice mikroplastike koje su izolovane iz uzorka Rusanda dodatno su analizirane na ATR-FTIR, pri čemu su identifikovane dve vrste plastičnih polimera polipropile nglikol i poliizobutilen. Polipropilen glikol se koristi kao dodatak poliuretanskim penama, dok je poliizobutilen sintetička guma koja se koristi u lepkovima i zaptivačima [5].

Novija istraživanja su pokazala da čestice mikroplastike formiraju agregate sa prirodnim mineralima ili čvrstim materijalima kao što su gline (npr. kaolinit ili bentonit) i druge koloidne čestice [6]. Stoga je dalja mineraloška analiza potrebna kako bi se pouzdanije interpretirali podaci i objasnilo ponašanje čestica mikroplastike u peloidima, budući da oni imaju široku i različitu primenu kod ljudi.

Literatura

1. da Costa, J., Santos, P., Duarte, A., Rocha-Santos, T. *Sci. Total Environ.* 566-567 (2016) 15-26.
2. Alimi, O., Budarz, J., Hernandez, L., Tufenkji, N. *Environ. Sci. Technol.* 52 (2018) 1704-1724.
3. Schröter, L., Ventura, N. *Small* 18 (2022) 2201680.
4. Gulizia, A., Patel, K., Philippa, B., Motti, C., van Herwerden, L., Vamvounis, G. *Sci. Total Environ.* 857 (2023) 159099.
5. Xu, Z., Cui, Y., Li, T., Dang, H., Li, J., Cheng, F. *Macromol. Chem. Phys.* 221 (2020) 2000082.
6. Besseling, E., Quik, J., Sun, M., Koelmans, A. *Environ. Pollut.* 220 (2017) 540-548.

Zahvalnica - Ovo istraživanje je deo bilateralnog projekta između Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije i Agencije za istraživanje Republike Slovenije „Geohemijski pristup u ispitivanju karakteristika terapijskih peloida banja iz Srbije i Slovenije” (2021-2023.). Ovaj rad je finansijski podržalo Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije (br. 451-03-68/2023-14/200026 i 451-03-9/2023-14/200168), i projekat Agencije za istraživanje Republike Slovenije Agri-iMPact: Prevalencija i uticaj mikroplastike na poljoprivrednim poljima (Z2-2643).